

Piyano Konçertosu No.3, Do Minör Op.37

* Allegro con brio * Largo * Rondo.Allegro

Beethoven'in tek minör ton konçertosu olan 3 numaralı Piyano Konçertosu'nun temeli, cadenza'da timbal kullanma düşüncesini not defterine yazdığı 1796 yıllarına kadar dayanmaktadır. Bu çarpıcı derecede yenilikçi düşünce, daha sonraları biraz değişmiş bir şekilde piyano cadenza'sının kapanışında başlayan ve böylece bir hayalet gibi ölçünün tamamında varlığını hissettiren dotted, ritme vurgu yapan timbalde hayat bulmuştur.

Bu eser açılış temasını noktlayan dotted figürlerin yarattığı militer havaya sahip, derin senfonik tınısıyla daha önceki iki piyano konçertosunu geride bırakmaktadır. Piyanistin ilk girişi (entry) zaman zaman daha nazik bir havayla bölünen angüler ve dokunaklı temasıyla bu özelliğe vurgu yapmaktadır. Beethoven yavaş ölçüde büyük bir sürpriz yaparak C minörün o karanlık dramından, melexi E majöre geçer. Bu o derece yabancı bir tuştur ki, günümüzde bile oldukça çarpıcı olarak değerlendirilmektedir. Çağdaş

dinleyicilerin kendilerini elektrik şoku yemiş gibi hissetmelerini saplama potansiyeli vardır. Duygusal olarak da largo, açılış ölçüsünün kuvvetinden yoksun bir dünyadır; burada Beethoven cesurca piyanonun tuşlarını değiştirdikçe temayüllerin yerini şefkat, dramın yerini sıcaklık almıştır.

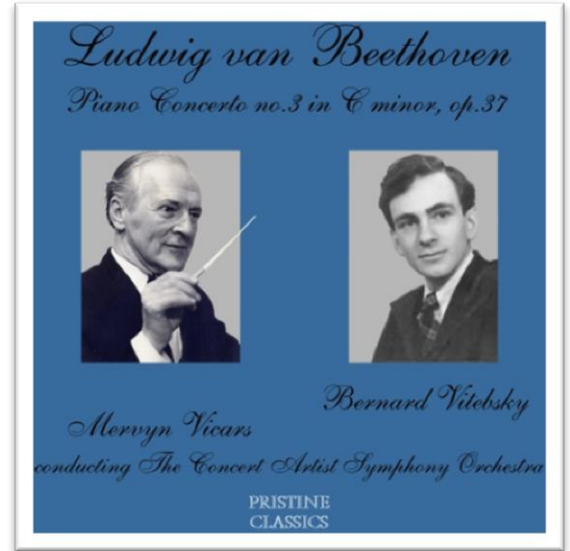
Beethoven 5 Nisan 1803 günü Theater an der Wien'de kendi eserlerinden oluşan bir konser – o zamanın deyimile Akedemie - düzenlemişti. Programda No.1 ve No.2 Senfonileri, "İsa Zeytin Dağında" adlı Oratoryosu ve Beethoven'in solist olarak katılacağı No.3 Do Minör Piyano Konçertosu vardı. Uzun süreceği için de akşam 18.⁰⁰'de başlayacak olan konseri Mozart'ın öğrencisi, besteci ve Viyana'nın en iyi şefi Ignaz von Seyfried (1776-1841) yönetecekti ve provalara sabah saat 08.⁰⁰'de başlanmıştı.

Beethoven'in öğrencisi, piyanist ve besteci Ferdinand Ries (1784-1838) bu provayı ve

konseri şöyle anlatmıştır: “Saat 14.³⁰’a geldiğinde herkes hem yorgun, hem acıkmıştı. Eğer Prens Lichnowsky olmasaydı bu prova bir felaket olacaktı. Daha sabahın erken saatlerinde gelmiş olan Prens, büyük sepetler içinde ekmeklerle tereyağı, soğuk et ve şarap hazırlatmış, müzikhçilerin rahatça beslenmelerini, provaya neşeye devam etmelerini sağlamıştı. İsa Zeyti Dağında’nın müziği herkesi çok yormuştu” Beethoven de – sonradan söyleyeceği gibi – hatasını kabul edecek, bu eserin çok modern, çok dünyasal ve dramatik olduğunu söyleyecekti. “O günlerde bir müzikhçinin önünde nota olmadan çalmasına hiç alışılmamıştı: Beethoven’de o akşamki konserde kendi konçertosunu solist olarak çalacağı piyanonun üstüne koyduğu sayfaları el yazısıyla bir şeyler çizmiş, buna bakarak tuşlara basıyordu. Aslında kâğıtlarda birkaç nota ile bir şema vardı. Beethoven, sanki bitirmiş gibi, keyifli biçimde başıyla işaret verince şef Seyfried panik içinde boş sayfaları çeviriyordu...” Tüm çabalara karşın yine de konser dinleyicileri ve eleştirmenleri memnun etmedi: Zeitung für die Elegante Welt (Zarif dünya için gazete) piyanistin ustalığını övmekle beraber eserlerin halkı tatmin etmekten uzak kaldığını yazıyordu.

Önceleri Beethoven’ın 1800 yılında yazdığı sanılan, ancak 1980’li yıllardaki araştırmalara göre – 1945’ten 1977’ye kadar yitmiş manüskriptin incelenmesinden sonra – 3. Konçerto’nun 1803’te bestelendiği öne sürülmüş, tamamı yazılmamış piyano partisindeki tiz seslerin ancak 1803 yazında, Fransız firması Erard tarafından yapılan piyanoda bulunabileceği saptanmıştır. Beethoven böylece 1803 yazından sonra, Eroica Senfonisi üzerinde çalışırken son şeklini verdiği ve 1804 yazında Viyana’da Breitkopf ve Haertel yayınevlerinde basılan konçerto

Prusya Prensi Louis Ferdinand’a (1772-1806) ithaf etmiştir. Kral Büyük Friedrich’in yeğeni olan Prens Ferdinand, usta bir piyanist ve yetenekli bir besteci idi. Beethoven ile 1796’da Berlin’de tanışmış; 1804’te Avusturya’ya sonbahar manevraları için geldiği Viyana’da bu dostluk daha da güçlenmiş, Prens Lobkowitz’in sarayında dinlediği Eroica’ya hayran kalmış, iki kez çaldırmıştı. Bu Viyana ziyareti sırasında yazılması tamamlanan konçertoyu da Beethoven – 10 ekim 1806’da Saalfeld Savaşı’nda ölecek olan – prens “A Son Altesse Royale Monseigneur le Prince Louis Ferdinand de Prusse” Fransızca başlığıyla ithaf etmişti.

Beethoven’i bir “ses şairi” olarak üne kavuşturacak olan Do minör 3. Piyano Konçertosu, önceliklere göre yine aynı şemaya göre düzenlenmiş, birinci konçertodaki çalgı kadrosu korunmuş, yalnızca flütlerin sayısı ikiye çıkarılmıştır.

Uzmanlarca Beethoven’ın kendi portresi olduğu öne sürülen ve ısmarlama bir eser olmaması yanında, onun güçlü kişiliğini bilinçli şekilde piyano ve orkestra karşıtlığını kullanarak, konçertant ve gerilimli bir gelişimle yüceltmesiyle seçkinleşen konçerto üç bölümlüdür:

1. bölüm, Do minör tonda, 4/4'lük ölçüde, çabuk ve parlak (Allegro con brio) tempoda başlar, hemen tutttı ile ana tema sunulur. Sert, biraz da Eroica'yı anımsatan erkeksi temadan sonra bu uzun girişte daha içtenlikli yan tema da sergilenir. Girişin sonundaki güçlü akorlardan sonra solist, enerjik ve hazırlayıcı pasajlarla kendini gösterir ve ana temayı alarak bölümdeki egemenliğini ilan eder. Geliştirimde ise piyano ile orkestra arasında dramatik bir gerilim sergilenir. Beethoven bu bölümdeki kadansı da 1809'da yine Arşidük Rudolp için yazmıştır.

2. bölüm, ana tonaliteyle hiç ilgisi olmayan, alışılmamış Mi Majör tonda, 3/8'lik ölçüde, ağır ve temkinli (Largo) tempoda piyanonun sakin, zarif ve hülyalı ezgisiyle başlar. Barışçı tema, flüt ve fagot arasındaki sevimli diyalogta sergilenirken piyano arp benzeri tınlarla – arpejlerle – bu tabloya çerçeve çizer gibidir. Tekrarda ise piyanonun olağanüstü süslemeleri ilgi çeker. Beethoven piyanonun tüm olanaklarını bu duygulu bölümün canlandırılmasında seferber etmiştir.

3. bölüm, Do minör tonda, 2/4'lük ölçüde, çabuk (Allegro) tempoda bir Rondo'dur. Bu canlı final, Largo'nun son Mi Majör akorundaki

Sol diyezın La bemole ustaca dönüşümüyle Do minöre aktarılır ve hemen solist tarafından sergilenen coşkulu tea ile başlar. (Beethoven'ın öğrencisi Czerny, 1830'larda yazdığı kompozisyon öğretim kitabında bu finali Presto – çok hızlı – tempoda öngörür). Bu neşeli ve şakacı tema, orkestra ve piyano arasında çeşitli değişkenliklerle, varyantlarla işlenirken modülasyonların renkliliği de ilgi çeker: Özellikle keskin bir fugato'dan sonra piyanonun şiirsel ve canlı bir tavırla – ikinci bölümün tonalitesi – Mi Majöre ani dönüşü de finale ayrı bir hava verir. Eser son sözü söyleyen orkestranın güçlü akorlarıyla sona erer.

(Süre 33')

Zimmerman Beirnshtein Beethoven piano concerto no 3 COMPLETE
<http://www.youtube.com/watch?v=gSWvi7N6Gtw>

Daniel Barenboim: Beethoven - Piano Concerto No. 3 in C minor, Op. 37
<http://www.youtube.com/watch?v=HpXUsc0M04E>

Beethoven Piano Concerto n.3 op.37 - Kempff - Bernstein - NYP (Live 1966)
http://www.youtube.com/watch?v=ZHCr_05Jmql

